

FÒRUM

José M. Cagigal

LA HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ FÍSICA I DE L'ESPORT: ALGUNES NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Conrad Vilanou Terrano

Director de la revista "Temps d'Educació"

Tot sembla indicar que, des de fa un temps, els estudis relatius a la història de l'educació física i de l'esport estan d'enhora-bona. En efecte, des de novembre del 1993 es desenvolupa a la Universitat de Salamanca, a instàncies del professor Saúl García Blanco, una sèrie de seminaris que, a manera de simposi tracten monogràficament aquestes temàtiques. En realitat, la tenacitat i la voluntat del seu organitzador fomenta l'elaboració d'un *corpus historicum* que enalteix la Història de l'Educació Física com a disciplina científica i universitària. Possiblement ens trobem davant una de les iniciatives més destacades després de la desaparició d'aquella insigne publicació –gresol d'humanisme i esport– que va ser *Citius, Altius, Fortius*, de tan bon record i

memòria. I encara que és veritat que la preocupació pels estudis humanístics relatius a l'esport persisteix –tal com confirma el fet que apareguin assíduament treballs en publicacions especialitzades– (1), el cert és que no hi havia una vehicle que, de manera sistemàtica, recollís aquest tipus d'iniciatives i aportacions. Des del 1993 fins al curs acadèmic 1997/98, s'han organitzat cinc seminaris, que han permès l'aparició de tres volums que recullen bona part de les contribucions presentades. Els seus peus d'impresca corresponen respectivament, als anys 1995, 1996 i 1997 (2). Durant aquests seminaris han desfilat, per la càtedra de la Universitat de Salamanca, diversos professors i professores que des de la perspectiva històrica han tractat di-

ferents aspectes de l'educació física. El malaurat Pedro Asirón va iniciar l'any 1993 aquestes reflexions amb una aproximació a l'obra de Cristóbal Méndez, un dels primers tractadistes de l'exercici físic. La nòmina de conferencians és amplíssima, de tal manera que només donarem –sense ànim de ser exhaustius i a títol de simple recordatori– alguns noms: Dolores Cabrera, José Ignacio Barbero, Carlos Gil Pérez, Julio César Legido, Fernando Duarte Vega, Juan Manso, etc. És obvi que una empresa d'aquestes característiques ha de donar importants profits. Els primers beneficiats són, sens dubte, els alumnes universitaris que tenen la possibilitat d'assistir a les sessions acadèmiques que s'imparteixen a les nobles aules de l'edifici històric de la

Universitat de Salamanca. Tampoc no hem d'oblidar els fruits que es deriven de la publicació i divulgació dels esmentats treballs. De fet, es pretén oferir, des d'un plantejament interdisciplinari, diferents enfocaments de les activitats físiques esportives practicades durant la història. Tot i que no és el nostre objectiu detallar pormenoritzadament el contingut de cada un d'aquests volums recopilatoris, sembla oportú donar compte i raó d'aquells nuclis temàtics que han merescut major atenció per part dels diferents ponents, i que d'alguna manera, assenyalen els centres d'interès que –a nivell d'investigació– es desenvolupen actualment a Espanya sobre la història de l'educació física i de l'esport. D'entrada, salta a primera vista

(1) Veieu, per exemple, el recent treball del professor Francisco Rodríguez Adrados, "Mito, rito y deporte en Grecia", *Estudis Clàssics*, núm. 110, 1996, pàg. 7-31.

(2) *Símposium de Historia de la Educación Física*. Universitat de Salamanca. Servicio de Educación Física y Deportes. 1995 (79 pàg.); *III Símposium Historia de la Educación Física*. Coordinador Saúl García Blanco. Universitat de Salamanca. Servicio de Educación Física y Deportes. 1996 (104 pàg.); *IV Símposium Historia de la Educación Física*. Coordinador Saúl García Blanco. Universitat de Salamanca. Servicio de Educación Física y Deportes. 1997 (162 pàg.).

la importància que encara conciten aquells treballs dedicats a la imbricació de l'educació física en la *Paideia* grega. És lògic que així sigui més encara si considerem que Grècia va ser la promotora de l'esport i d'una educació integral que contemplava la dimensió física, intel·lectual i moral de la formació humana. En aquest àmbit destaquem dos notables contribucions: "La educación física en la antigua Grecia: Orígenes y pruebas competitivas", d'Antonio Lopez Eire (1995), i "Educación Física, disciplina fundamental en la Paideia griega", de Gaspar Morocho Gallo (1997). Al marge de l'erudició d'ambdós treballs, convé significar la distinció que fa López Eire entre els Jocs Sagrats, anomenats *estefanites* o *estefanòfors* que oferien per premi una corona, pel que fa els Jocs temàtics, o de premis proposats. El professor Morocho Gallo visualitza el desenvolupament de l'educació física des d'una perspectiva interdisciplinària, vinculant-la tant a la filosofia i a la retòrica gregues, la qual cosa posa de manifest que la història de l'educació i de l'esport sorgeix en una autèntica cruïlla de camins i que necessita, per tant, de les aportacions d'altres àmbits afins com el filològic.

Naturalment, el tema del classicisme també ha merescut l'atenció dels participants. Ramiro Jover Ruiz ha tractat l'obra de "Filóstrato y Sobre la Gimnástica: el intento frustrado de restauración de los valores humanos, a los juegos deportivos del siglo III" (1997); mentre que des d'una perspectiva historico-comparativa José A. Cechini Estrada assumeix el "Estudio comparado de la Educación Física en Platón, Locke y Rousseau" (1996). I tot això sense oblidar aspectes relacionats amb l'Edat Mitjana ("La actividad Física en la Edad Media: el imaginario corporal i la determinación social del comportamiento físico", de Miguel Vicente Pedraz, 1995); relatius al Renaixement ("La educación física en el Renacimiento español", de Eduardo Álvarez del Palacio, 1997), i per suposat, vinculats al reformisme il·lustrat ("La Educación Física en el pensamiento ilustrado de Gaspar Melchor de Jovellanos", de Juan Carlos Martín Nicolás, 1997). Parel·lament es detecta una especial atenció pels aspectes relatius a l'època contemporània, i es poden classificar aquí les aportacions de la següent manera: estudis monogràfics dedicats a autors concrets i especí-

fic ("El deporte en Ortega y Gasset", de Serafín Taberero del Río, 1996, "José María Cagigal, de Buena Memoria", de Santiago Coca, 1996); contribucions relacionades amb el protagonisme de la Institució Lliure d'Ensenyament (en concret dos sobre la "La Educación Física en la Institución Libre de Enseñanza", de José María Hernández Díaz, 1995, i una altra de Leonci Vega Gil, 1996); reflexions entorn a les vinculacions entre l'esport i el món sociocultural de l'Espanya contemporània ("Historia social del Deporte en España", Francisco Lagardera Otero, 1995; "El reflejo del deporte en la poesía de las Primeras Vanguardias y del 27", Pedro Carrero Eras, 1996). Per últim, apareixen dos nuclis igualment notables, els relatius a l'evolució de la medicina esportiva i els que afecten a la presència i història dels dissenys curriculars de l'educació física en el recent sistema educatiu espanyol. Abans de concloure aquest comentari, considerem oportú notificar la publicació dels treballs del primer Seminari Europeu d'Història de l'Esport que es va reunir a Roma, entre els dies 29 de novembre i l'1 de desembre del 1996, sota l'organització de l'*Europeen Comit-*

tee for the History of Sport i la Scuola dello Sport- CONI(3). Es tracta d'un extens volum –coordinat pels professors Arnd Krüger de la Georg-August Universität de Göttingen i Angela Teja de l'ISEF de Roma que inclou un gran nombre de comunicacions que han estat classificades segons diversos àmbits temàtics, il·lustratius igualment de l'actual sensibilitat existent en la seva historiografia continental. A continuació detallem els epígrafs de les diverses seccions del Seminari: herència de l'esport a Europa; les fonts de la història; *panem et circenses*, és a dir, sobre la cultura dels espectacles; història de l'entrenament; la formació del professorat d'educació física; esport i gènere; esport i religió; olimpisme; esports aquàtics; esport i estat; esport i nacionalisme i, finalment, esport i fascisme. Davant la impossibilitat de detallar el contingut de cada una de les aportacions incloses –que en referir-se a la història europea presenten notables suggeriments des d'una perspectiva comparativa– remetim al lector interessat a la consulta de l'original, obra certament notable que ens obliga a estar atents a tot allò que succeeixi en els pròxims seminaris de la CESH que s'anuncien per al desembre del 1998 (Copenhagen) i 1999 (Florència).

(3) *La Comune eredità dello sport in Europa. Atti del 1º Seminario Europeo di Storia dello sport*. Edició a càrrec de Arnd Krüger i Angela Teja. Roma. Scuola dello Sport (CONI) 1997.